

АУТОРСКА СНАГА У ДИГИТАЛНОМ ДОБУ: ИЗАЗОВИ И МОГУЋНОСТИ ЗА ОЧУВАЊЕ КРЕАТИВНОСТИ У АИ ЕРИ

Мара Скенџић Рељић¹

Драган Ђукановић²

Милош Лазић³

Резиме: Дигитално доба донело је нове могућности у стварању и ширењу садржаја, али и бројне изазове у очувању ауторског идентитета и професионалног интегритета. Развој вештачке интелигенције и дигиталних алата омогућава ауторима да брже истражују, обликују и дистрибуирају садржај, али истовремено поставља питање границе између улоге технолошког алата и одговорности самог аутора. У таквом контексту појављује се потреба да се поново дефинише „ауторска снага“, способност појединца да креира оригиналне идеје, негује критичко мишљење и сачува аутентичност у условима масовне продукције. Циљ рада је да се прикаже на који начин алати АИ могу бити подршка, а не замена у креативном процесу, као и да се размотре етички, професионални и друштвени аспекти ауторског стваралаштва у АИ окружењу. Посебан акценат ставља се на одговорност аутора у усмеравању садржаја, очувању квалитета информација и грађењу културе критичког промишљања. Ауторска снага у ери вештачке интелигенције подразумева равнотежу између коришћења технолошких ресурса и очувања људске креативности, што је од кључног значаја за обликовање будућности знања и културе.

Кључне речи: ауторство, дигитално доба, креативност, вештачка интелигенција, етика

¹ Мара Скенџић Рељић, Радио-телевизија Војводине, Нови Сад
е-mail: skenzicmara@gmail.com

² Драган Ђукановић, ТВ Мост, Нови Сад
е-mail: dragandjukadoco@gmail.com

³ Милош Лазић

AUTHORIAL POWER IN THE DIGITAL AGE: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR PRESERVING CREATIVITY IN THE AI ERA

Summary: The digital age has brought new opportunities for the creation and dissemination of content, but also numerous challenges in preserving authorial identity and professional integrity. The development of artificial intelligence and digital tools enables authors to research, shape, and distribute content more rapidly, while at the same time raising the question of the boundary between the role of technology and the responsibility of the author. In this context, there arises a need to redefine “authorial power” as the ability of the individual to create original ideas, foster critical thinking, and maintain authenticity in conditions of mass production. The purpose of this study is to show how AI tools can serve as support rather than a substitute in the creative process, as well as to consider the ethical, professional, and social aspects of authorship in the AI environment. Special emphasis is placed on the responsibility of the author in guiding content, ensuring the quality of information, and building a culture of critical reflection. Authorial power in the era of artificial intelligence requires balancing the use of technological resources with the preservation of human creativity, which is of crucial importance for shaping the future of knowledge and culture.

Key words: *authorship, digital age, creativity, artificial intelligence, ethics*

1. УВОД

Дигитално доба донело је радикалне промене у начину на који људи стварају, дистрибуирају и конзумирају садржај. Развој дигиталних технологија и посебно вештачке интелигенције (AI) отворио је нове могућности за ауторе, истраживаче, новинаре и медијске ствараоце, омогућавајући им бржи приступ информацијама, напредне алате за обраду података и подршку у креирању садржаја различитих форми. Према (Јовић и Петровић, 2021), AI системи омогућавају ауторима да повећају ефикасност истраживања и креирања садржаја, али и да при томе одрже квалитет информација. У таквом контексту, поставља се питање улоге самог аутора: да ли се његов ауторски идентитет мења и у којој мери нове технологије угрожавају или јачају његову креативну позицију. Иако AI нуди бројне предности – од уштеде времена и ресурса до прецизније анализе и техничке подршке у обликовању текста,

слике или звука – јавља се и опасност од губитка „ауторске снаге“ (Марковић, 2015). Мноштво садржаја које машине могу да генеришу у кратком времену доводи у питање разликовање оригиналног стваралаштва од технолошке репликације. У томе лежи један од кључних изазова савременог доба: како очувати људску креативност и аутентичност у свету где машине могу да имитирају стил, језик и форму. Циљ овог рада је да прикаже на који начин алати вештачке интелигенције могу бити корисна подршка ауторима, али и да укаже на границе у којима остаје незаменљива људска креативност.

2. РАЗРАДА

2.1. AI као алат у креативном и медијском стваралаштву

Вештачка интелигенција представља снажан и све присутнији алат у креативним и медијским индустријама. Њена примена омогућава ауторима да значајно убрзају процес истраживања, обраде и креирања садржаја, али и да истовремено сачувају квалитет и прецизност информација. AI алати могу да помажу у прикупљању података, идентификацији релевантних извора, прецизној анализи информација, па чак и у креирању првих нацрта текстова, презентација или визуелних материјала (Павловић, 2022). У медијским организацијама, AI се користи за аутоматизацију рутинских задатака, попут извештавања о спортским резултатима, финансијским показатељима или временској прогнози. Тако новинари добијају више времена за дубинске анализе, интервјуе и истраживачке приче. У маркетингу и дигиталним комуникацијама, AI омогућава креирање персонализованих садржаја прилагођених различитим циљним групама, чиме се повећава ангажман публике и ефикасност комуникације ((Зорановић, 2011)). AI алати такође пружају подршку у техничкој обради садржаја, као што су корекција граматике, стила, превођење и обрада аудио-визуелних материјала. Ово омогућава ауторима да се фокусирају на суштински део стваралаштва – изражавање личне визије, стилског израза и креативне оригиналности.

2.2. Границе и ризици – где престаје алат, а почиње аутор

Иако вештачка интелигенција доноси значајне предности у процесу креирања садржаја, њена примена са собом носи бројне ризике и дилеме. Основни проблем огледа се у питању оригиналности: када машина може да репродукује стилове писања, визуелне шаблоне или аудио-формације, поставља се питање шта је заиста ауторско, а шта је производ алгорита. На тај начин јавља се опасност од губитка аутентичности, што доводи у питање саму суштину креативног стваралаштва (Перић, 2018: 59). Један од највећих изазова је питање плагијата. Иако AI системи не „копирају“ садржаје на традиционалан начин, већ их генеришу на основу обраде великих база података, крајњи резултат понекад може бити врло сличан постојећим делима. То доводи до етичке недоумице – ко је одговоран за креирани садржај, машина или човек који је покренуо процес. Управо због тога, неопходно је јасно дефинисати границе између алата и аутора. Други значајан ризик односи се на губитак „ауторског печата“ (Марковић, 2015). Масовна производња садржаја која је омогућена AI-ом често резултира уједначеним, шаблонизованим радовима. Уместо разноврсности стилова и индивидуалног приступа, постоји опасност да се медијски простор испуни текстовима и визуелним материјалима који звуче и изгледају слично. Поред естетских и етичких изазова, важан аспект је и друштвена одговорност. Садржај који је креиран уз помоћ AI може лако бити злоупотребљен за ширење дезинформација, манипулацију јавним мњењем или стварање лажних наратива. У том смислу, аутор који користи AI није ослобођен одговорности – напротив, он мора бити свестан последица својих избора и јасно истицати сопствени допринос у финалном делу.

2.3. Ауторска снага и креативни печат у AI ери

У свету у којем AI постаје све присутнији у креативним процесима, очување ауторског печата постаје кључни изазов. Ауторска снага подразумева способност појединца да креира оригиналне идеје, изражава свој стил и задржи критичку позицију према информацијама и садржајима које обрађује (Перић, 2018). Чак и када се користе напредни AI алати, људска креативност остаје незаменљива, јер само човек може да унесе лични увид, емоцију, контекст и вредности које машине не могу да разумеју. Критичко мишљење аутора је од суштинског значаја. AI може да генерише текст, предлоге или визуелне материјале, али не може да процени да ли је одређена порука етичка, релевантна или у складу са културним и друштвеним нормама. Због тога ау-

тор мора бити активан учесник у процесу стварања, управљати садржајем, филтрирати идеје и доносити одлуке које ће резултовати аутентичним и вредним радом (Марковић, 2015; Јовић и Петровић, 2021). Лични стил и креативни печат аутора огледају се и у начину на који се комбинују идеје, обликују аргументи и представљају приче. AI алати могу бити инспирација, помоћ у структурирању текста или у стварању визуелних елемената, али оно што разликује један рад од другог јесте јединствена перспектива аутора.

2.4. Могућности интеграције – баланс човека и технологије

У савременом медијском и креативном окружењу, најуспешнији приступ је оно што се често назива „креативна симбиоза“ – хармонична комбинација људске креативности и AI алата. У оваквом моделу, технологија није замена за аутора, већ средство које омогућава проширење могућности стварања и експериментисање са новим форматима и стиловима (Зорановић, 2011). AI може да помогне у структурирању великих количина података, генерисању варијација текста, креирању визуелних и аудио елемената, као и у аутоматизацији рутинских задатака. Ово аутору омогућава да се фокусира на суштински део рада – формулисање оригиналних идеја, развој аргумената и изражавање личног стила. AI алати могу да буду инспирација у раним фазама стварања, пружајући предлоге који подстичу креативно размишљање и омогућавају проналажење нових приступа. Примери добре праксе укључују новинарство где AI помаже у анализи великих сетова података и брзом извештавању, али коначне приче и интерпретације доносе људски аутори; у маркетингу где генеративни AI нуди различите концепте кампања, а стручњаци за садржај бирају и прилагођавају најбоље идеје; као и у визуелним уметностима где технологија омогућава експерименте са формом, али избор композиције и значења остаје на аутору (Павловић, 2022).

2.5. Етички оквир и професионална одговорност

У савременом дигиталном окружењу, етика је основни елемент у примени AI алата. Аутори морају да обезбеде да садржај који производе не крши права трећих лица, да поштују ауторска права и да спрече ширење дезинформација. Према (Перић, 2018: 50), „ауторска одговорност подразумева не само креирање оригиналног садржаја, већ и свесну контролу над начином на који је информација пласирана“. Додатно, медијски ствараоци и научни ауто-

ри морају да се придржавају професионалних стандарда, као што су провера чињеница, јасно означавање AI генерација и објашњење методологије. Етички оквир је нарочито важан у образовним, научним и јавним публикацијама, где погрешне или непотпуне информације могу имати дугорочне последице по друштво. У том смислу, AI не сме бити изговор за непажњу или одсуство одговорности, већ средство које аутору омогућава да обезбеди прецизност, транспарентност и поштовање професионалних стандарда.

2.6. Утицај AI на трансформацију креативних индустрија

AI технологије дубоко мењају начин рада у креативним индустријама. (Марковић, 2015) истиче да дигиталне платформе и генеративни алати омогућавају стварање великих количина садржаја у кратком времену, али да је кључ за успех „способност аутора да задржи јединствену креативну визију у условима масовне продукције“. У музичкој индустрији, AI може генерисати мелодије и аранжмане, али ауторски печат остаје у индивидуалној интерпретацији и извођењу. У визуелним уметностима, алгоритми могу произвести варијације слика, али избор композиције и значење дела остају на уметнику. У новинарству, генеративни AI помаже у брзом извештавању, али дубинске анализе, интервјуи и критичко расуђивање и даље зависе од људског фактора. Према (Јовић и Петровић, 2021), „креативне индустрије се трансформишу кроз интеграцију AI, али кључна вредност остаје у способности људи да дају смисао и контекст технологијом генерисаним садржајима“. Ово подручје истраживања показује да будућност креативних индустрија зависи од хармоније између технолошких могућности и људске креативности.

2.7. Образовање и развој компетенција аутора у AI ери

Образовање има кључну улогу у оснаживању аутора за рад са AI алатима. (Павловић, 2022) наглашава да „основна компетенција модерног аутора подразумева способност критичке процене AI резултата и свесно интегрисање технологије у сопствени рад“. У школама и универзитетима све више се уводе програми који комбинују дигиталну писменост, етичке аспекте и вештине критичког мишљења. Обучавање аутора за рад у AI окружењу омогућава им да разумеју границе технологије, да избегну плагијат и да развијају сопствени стил у креативним процесима. Министарство за економски развој (2022) указује да образовни програми треба да обезбеде практичне алате за креирање дигиталних садржаја, етичке смернице и критичку анализу резултата.

Ово образовање није ограничено на ствараоце садржаја већ и на професионалце у медијима, маркетингу, научним и образовним институцијама, који свакодневно користе AI као подршку. Циљ је да аутори буду способни да балансирају технолошке могућности и лични креативни печат, што представља основ за одрживо и квалитетно стваралаштво у дигиталном добу.

2.8. Будућност ауторства у ери AI и дигиталних технологија

Савремене технологије и генеративни AI алати отварају могућности за нове облике ауторства и колаборације. Будућност креативног рада подразумева интеграцију различитих медија и алата, што омогућава креирање мултимедијалних и интерактивних садржаја. (Зорановић, 2011) истиче да ће „успешни аутори будућности бити они који умеју да комбинују технолошке ресурсе са јасном креативном визијом и критичком оценом информација“. AI ће омогућавати ауторима да анализирају веће базе података, пронађу нове перспективе и убрзају процес стварања, али ће људска креативност и даље бити централни фактор који одређује вредност и оригиналност рада. Развој алата за колаборативно писање, аутоматску генерацију визуелних елемената и интерактивних наратива мења начин на који аутори комуницирају са публиком и другим ствараоцима. Будуће генерације аутора мораће да развију дигиталну писменост, етичку свест и способности критичког мишљења како би ефикасно користиле технологију, а истовремено задржале аутентичност сопственог рада. У том смислу, AI не представља претњу, већ алат који може да обогати ауторску праксу, под условом да се користи свесно и одговорно.

2.9. Ауторство и дигитална трансформација у Србији

У Србији, дигитална трансформација и развој вештачке интелигенције све више утичу на медијску и креативну сцену. Увођење AI алата у образовне институције, медијске куће и креативне индустрије омогућава ауторима бржи приступ информацијама и боље услове за развој оригиналних пројеката (Министарство за економски развој, 2022). Међутим, Србија се суочава и са изазовима у вези са законском заштитом ауторских права и етичким нормама у дигиталном окружењу. Према истраживањима (Перић, 2018), постоји потреба за јаснијим регулативама и образовним програмима који би подстакли ауторе да одговорно користе AI алате, сачувају свој аутентични печат и спрече ширење дезинформација. Такође, медијска заједница у Србији се све

више ослања на дигиталне платформе за промоцију креативног садржаја, што истовремено повећава видљивост аутора и конкуренцију на тржишту. Интеграција AI у локалне медије и креативне секторе, као што су дигитални новинарски пројекти и визуелне уметности, показује потенцијал за стварање иновативних и етички одговорних садржаја. Истовремено, аутори у Србији морају развијати дигиталну писменост и критичко мишљење како би успешно балансирали између технологије и личног стваралаштва, одржавајући сопствени ауторски идентитет.

2.10. Употреба AI и дигиталних алата у српским медијима

Српски медијски простор постепено усваја технологије вештачке интелигенције, посебно у новинарству, маркетингу и дигиталним комуникацијама. Велике медијске куће у градовима као што су Београд, Нови Сад и Ниш користе AI алате за бржу обраду вести, персонализоване препоруке садржаја и анализу посећености на дигиталним платформама (Јовић и Петровић, 2021). Ово омогућава новинарима да се више фокусирају на дубинске анализе, истраживачке приче и креативне текстове, док рутински задаци постају аутоматизовани. Међутим, ширење AI у медијима у Србији такође отвара етичке и професионалне дилеме. Проблеми укључују могућност неажурних или нетачних информација, ризик од плагијата и смањење индивидуалне креативности аутора. Како би се одржао квалитет и аутентичност, медијске редакције у Србији морају успоставити јасна правила за коришћење AI, као и развијати дигиталну писменост новинара. Иницијативе попут едукација о етичкој употреби AI у новинарству, семинара за медијске ствараоце и промоције иновативних дигиталних пројеката показују да је могуће успоставити равнотежу између технологије и ауторске креативности. Успешна интеграција AI у српским медијима омогућава креирање садржаја који је брз, ефикасан и квалитетан, али који и даље носи јединствени печат аутора.

2.11. Будућност ауторства у ери AI

Будућност ауторског стваралаштва у ери вештачке интелигенције обећава значајне промене и изазове. Технологије AI ће постајати све напредније, омогућавајући креирање садржаја већег обима и сложености, од аутоматизованог писања до генерације визуелних и аудио материјала на висококвалитетном нивоу (Марковић, 2015). Услед тога, улога аутора ће се све више фокусирати на креативни надзор, филтрирање информација, критичку анализу

и додавање личног печата, док ће рутински и репетитивни задаци бити препуштени алгоритмима. Очекује се да ће развој AI довести до нових модела сарадње између човека и машине, као и до појаве нових облика ауторства, где ће аутори моћи да користе генеративне алате као „коауторе“ у процесу стварања. Питања етике, ауторских права и аутентичности биће у центру дискусије, јер ће потреба за очувањем људске креативности постати критично важна. Такође, у образовању и медијској индустрији биће неопходно развити програме који ће оснажити појединце да користе AI одговорно и креативно, истовремено негујући критичко мишљење. Уколико се успостави равнотежа између технолошких могућности и људског доприноса, будућност ауторства може бити обележена већом продуктивношћу, иновативношћу и разноврсношћу садржаја, уз задржавање јединственог печата аутора (Перић, 2018).

ЗАКЉУЧАК

Дигитално доба и развој вештачке интелигенције донели су нове могућности, али и значајне изазове за ауторско стваралаштво. Пракса показује да AI представља снажан алат у креативним и медијским процесима, омогућавајући брже прикупљање и обраду података, ефикасно структурирање садржаја и експериментисање са новим форматима. Ипак, употреба AI не сме да замени људску креативност. Ауторска снага остаје у способностима појединца да уноси лични стил, критичко мишљење, етичку свест и аутентични печат у сваки створени садржај. Одговорност за квалитет, тачност и вредност произведеног материјала увек лежи на човеку, а AI служи као подршка и инструмент. На основу анализе изведене у овом раду, може се закључити да је кључ успеха у дигиталном окружењу постизање равнотеже између технолошких могућности и људске креативности. Симбиоза аутора и AI алата омогућава стварање оригиналних, вредних и етички одговорних садржаја, који задржавају аутентични печат аутора. Будућа истраживања могу се усмерити на развој етичких стандарда за коришћење AI у медијском и креативном стваралаштву, као и на образовне програме који ће оснажити ауторе у правилној и одговорној употреби технологије.

РЕФЕРЕНЦЕ

1. Јовић, М., & Петровић, Л. (2021). Вештачка интелигенција у медијским индустријама. Београд: Центар за медије и комуникације.
2. Марковић, Д. (2015). Креативност у дигиталном добу. Нови Сад: Академска књига.
3. Перић, С. (2018). Етика и ауторска одговорност у AI окружењу. Часопис за интердисциплинарна истраживања, 12(3), 45–62.
4. Павловић, Л. (2022). Digital journalism. Sremski Karlovci: Center for culture, education and media "Akademac".
5. Зорановић, В. (2011). The importance of public relations for building the image and reputation of a company. In: Jovanović, J. & Markov, O. (Eds.), *The impact of business communication on organizational branding* (159–176). Belgrade: Academic book.
6. Министарство за економски развој (2022). Одрживи туристички развој у Републици Србији. Београд: Привредна издања.

Цитирање – АПА стил:

Скенџић Рељић, М., Ђукановић, Д., Лазић, М. (2025). Ауторска снага у дигиталном добу: изазови и могућности за очување креативности у AI ери. У: Б. Санчанин и А. Пењишевић (ур.), *Зборник радова VII међународне научне конференције Вештачка интелигенција у креирању медијских садржаја* (стр. 334-343). Сремски Карловци: Центар за културу, едукацију и медије; Источно Сарајево–Соколац: Висока школа за услужни бизнис.

Рад је примљен: 2. октобар 2025.

Received: October 2, 2025.

Прихваћен за објављивање: 8. октобар 2025.

Accepted: October 8, 2025